

ІСТОРІЯ ТУБЕРКУЛЬЗУ: ВІД ДАВНІХ ЧАСІВ І ДО ТЕПЕР

Васильченко В.С., Кошова О.Ю.

Національний фармацевтичний університет, м.Харків, Україна

Vickywonder00@gmail.com

Туберкульоз – заразне інфекційне захворювання, спричинене *Mycobacterium tuberculosis*, яке зазвичай триває протягом усього життя. *M. tuberculosis* має дуже давнє походження: вчені вважають, що цій бактерії близько 70 000 років і зараз вона інфікує майже 2 мільярди людей у всьому світі. Щороку реєструється приблизно 10,4 мільйонів нових випадків туберкульозу, майже одна третина населення світу є носіями туберкульозної палички та має ризик розвитку активного захворювання. Протягом століть туберкульоз асоціювався з високим рівнем смертності. І сьогодні за оцінками експертів він є причиною 1,4 мільйона смертей. Через свою інфекційну природу, складну імунологічну відповідь, появу мультирезистентних форм і поєднання з ВІЛ інфекцією, а також хронічне прогресування та необхідність тривалого лікування, туберкульоз є серйозною медико-соціальною проблемою.

Метою роботи було дослідити історію туберкульозу .

Аналіз та узагальнення наукової літератури щодо історії туберкульозу.

Існує гіпотеза, що рід *Mycobacterium* виник понад 150 мільйонів років тому. *M. ulcerans*, що викликає інфекції з давніх часів, вважається найтарішим видом та предком *M. Tuberculosis*, який, як припускають вчені, три мільйони років тому міг заразити ранніх гомінідів у Східній Африці, а 20 000-15 000 років потому міг з'явитися загальний предок сучасних штамів *M. Tuberculosis*. Підтвердженням тому можуть служити знайдені єгипетські мумії, датовані 2400 роком до нашої ери, що виявляють типові, для туберкульозу, деформації скелета. Перші письмові документи з описом захворювання, датовані 3300 та 2300 роками потому, були знайдені в Індії та Китаї відповідно. У Стародавній Греції туберкульоз був добре відомий і називався Phtisis. Гіппократ описував Phtisis, як смертельну хворобу,

особливо для молоді. Він точно визначив її симптоми та характерне для туберкульозу ураження легень. Першим, хто припустив, що туберкульоз це інфекційне захворювання був Сократ, тоді як Аристотель припустив заразну природу «царського зла» у свиней і волів. У римські часи про туберкульоз згадували Цельсо, Аретей Каппадокійський і Целій Авреліан. За словами грека Кларісімуса Галена, який став особистим лікарем римського імператора Марка Аврелія в 174 році н.е., симптоми туберкульозу включають лихоманку, пітливість, кашель і мокротиння з кров'ю і для успішного лікування він рекомендував свіже повітря, молоко та морські подорожі. Після падіння Римської імперії у VIII та XIX століттях туберкульоз широко поширюється у Європі, про що свідчать декілька археологічних знахідок. У 1720 році англійський лікар Бенджамін Мартен у своєму труді «Нова теорія споживання» припустив про інфекційне походження туберкульозу. У 18 столітті в Західній Європі туберкульоз став епідемією з рівнем смертності до 900 смертей на 100 000 жителів на рік, більш високий серед молоді, за що туберкульоз стали називати «викрадачем молодості». Надзвичайно важки робочі умови, що існували під час промислової революції, погіршення соціальних умов, примітивні санітарні умови були тісно пов'язані з хворобою і на сьогодні вважаються факторами ризику. На початку 19 століття відбулася велика наукова дискусія щодо різних теорій етіопатологічного походження туберкульозу. У Південній Європі вважали туберкульоз інфекційним захворюванням, в Північній Європі – спадковим захворюванням, або особливою формою раку. З іншого боку, дискусія велася про золотуху, туберкульоз як окремі захворювання або прояви однієї хвороби. У 1810 році французький лікар Гаспар-Лоран Бейль з Верне описав дисемінований «міліарний» туберкульоз у своїй праці *Recerches sur la phthisie pulmonaire*, визнаючи туберкульоз не лише захворюванням, що вражає легені, але й генералізованим захворюванням, яке клінічно визначається кашлем, труднощами при диханні, лихоманці та гнійному виділенні. У 1843 році німецький лікар Філіп Фрідріх Герман Кленке досяг успіху в експериментальному відтворенні людської та бичачої форм туберкульозу. Йому вдалося викликати

генералізований туберкульоз у кролів, шляхом інокуляції матеріалу з міліарного горбка в печінку та легені. Першу успішну спробу лікування описав в докторській дисертації «Туберкульоз – це виліковна хвороба» Герман Бремер в 1854 році. Студент ботанік, який сам хворів на туберкульоз, повідомив про своє зцілення після подорож до Гімалайських гір. Пізніше Бремер заснував санаторну установу в Горберсдорфі, гірському містечку, розташованому в ялиновому лісі, щоб лікувати пацієнтів постійним свіжим повітрям і хорошим харчуванням. Подальші санаторії були побудовані за такою ж схемою і підтвердили ефективність лікування туберкульозу. Одним з перших вчених, які спробували виділити бацилу туберкульозу, був Теодор Альбрехт Едвін Клебс. У 1867 році він посіяв туберкульозний матеріал на яєчному білку. Використовуючи фарбування метиленовим синім, рекомендоване Полом Ерліхом, Роберт Кох, виділив палочку з сироватки крові тварин, провів її ідентифікацію та відтворив хворобу на лабораторних тваринах. Роберт Кох представив свої надзвичайно важливі результати Товариству фізіології в Берліні 24 березня 1882 року. За ці наукові відкриття Роберт Кох був удостоєний Нобелівської премії з медицини в 1905 році. Настала нова віха в боротьбі з туберкульозом. Протягом десятиліть після відкриття Коха були розроблені туберкулінові шкірні проби Пірке та Манту, вакцина Альбера Кальметта та Каміля Герена (БЦЖ), стрептоміцин Сельмана Ваксмана та інші протитуберкульозні препарати.

Отже, історія відкриття збудника туберкульозу, встановлення причин та методів лікування наповнена цікавими та важливими відкриттями, що сьогодні дають нам можливість успішно лікувати це захворювання. Проте, незважаючи на значні досягнення у діагностиці та лікуванні, туберкульоз залишається основною медичною та соціальною проблемою у світі. Як зазначила Світова Організація охорони здоров'я щоб викоринити M. Tuberculosis до 2050 року необхідна нова комбінована стратегія, заснована на вдосконаленні медикаментозного лікування, діагностичних заходів і стратегії профілактики.